

VÁMOS PÉTER
ŐSTISZTELET A KATOLIKUS
TEMLOMBAN CÍMŰ ELŐADÁSA
A NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZETBEN

Budapest, 2024. október 10.

SÁRKÖZI ILDIKÓ GYÖNGYVÉR

Vámos Péter Őstisztelet a katolikus templomban: *inkulturáció és indigenizáció Tajvanon, az egykori magyar jezsuita misszió területén* címmel tartott előadást a HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézetben 2024. október 10-én. Előadásának az Intézet Etnológiai Műhelye adott otthont; a vendégeket az Etnológiai Osztály vezetője, Mészáros Csaba köszöntötte, az előadást Vargyas Gábor, az Intézet professor emeritusa vezette be.

Az Etnológiai Műhely több évtizedes fennállása óta mindig is azt a célt szolgálta, hogy teret engedve mind az Intézet munkatársai, mind a meghívott előadók számára, olyan előadásoknak adjon otthont, amelyek betekintést engednek a tudományos kutatómunka hátterébe, illetve új látásmóddal gazdagítják és mélyreható ismeretekkel segítik az interdiszciplináris kutatásokra nyitott szakemberek munkáját. Vámos Péter DSc sinológus-történész előadása minden szempontból megfelelt ezeknek a kitételeknek, hiszen a 2024 nyarán folytatott több hónapos, az etnológia és a történettudomány módszertantát ötvöző kutatásának eredményeit tárta a nagyközönség elé.

A Tajvan déli részén fekvő Jiayi megyében, azon belül is a Puzi városban és a környező községekben folytatott kutatómunka arra a kérdésre irányult, hogy az egykori magyar jezsuita misszió területén hogyan ötvöződnek a helyi szokások, kultuszok gyakorlatai a katolikusok mindennapi életében és vallási szertartásaiban. A kutatás helyszínének megválasztása nem véletlen: Dél-Tajvan volt az a hely, ahol az 1950-es években a szárazföldi Kínát elhagyni kényszerülő magyar jezsuita missziók folytathatták hittérítő tevékenységüket.

Az előadás első részében, amely a kutatás háttértörténetét volt hivatott bemutatni, Vámos Péter kifejtette, hogy az adott téma iránti érdeklődése három évtizedre nyúlik vissza. Az előadó 1993-ban járt először Tajvanon, és találkozott az ott élő magyar jezsuitákkal. A találkozás hatására folytatta a jezsuita misszióra irányuló kutatásait, mígnem 1995-ben, a tajvani Nemzeti Központi Könyvtár Kína-tanulmányok Központjának ösztöndíjasaként végleg elkötelezte magát a téma mellett, megkezdve

kandidátusi értekezésének kidolgozását is. Korai kutatásai eredményeként született meg többek között a *Két kultúra ölelésében* című könyve 1997-ben, amit 1999-ben a misszió pusztulásáról szóló *Bevégeztetett* című forráskiadvány, a *Magyar jezsuita misszió Kínában* című 2003-as kötet, valamint a 2018-ban megjelent *Imáitokba ajánljuk magunkat* című forráskiadvány követett.

Vámos Péter 1994-ben figyelt fel először az ázsiai világ szinte egészét átható őskultusz jelenlétére a katolikus tajvani hívők körében, amikor feltűnt neki, hogy a katolikus templomokban az ősöknek emelt lélektáblák állnak. Most, harminc évvel az első lépések megtétele után mindennél időszerűbbnek vélte feltenni a kérdéseket, hogy hol tart ma a katolicizmus indigenizációja, azaz hogy hogyan válik sajátta egy idegen kulturális elem, és mit jelent a vallási szinkretizmus a világ vallási szempontból egyik legsokszínűbbnek tartott szegletében. E kérdések tekintetében az előadó kiemelte a katolikus egyházon belül évszázadokon keresztül zajló rítusvita, azon belül is a vita középpontjában álló, az őskultusz gyakorlására irányuló kérdések jelentőségét. Hangsúlyozta továbbá a kínai szokások és értékek iránt tanúsított tolerancia „élharcosának”, Matteo Ricci-nek a szerepét abban, hogy XXIII. János pápa a követendő missziós módszerek egyikeként ismerte el az inkulturációt.

Annak érdekében, hogy a kutatás gondolatmenete érthetővé váljék, Vámos Péter a rítusvita tárgyalása mellett röviden áttekintette a katolicizmus történetét Tajvanon, az 1626-ban megkezdődő térítésekől kezdve az 1950-es évekig bezárólag, amikor is a Kínai Népköztársaságból előzőtt misszionáriusok és kínai papok nagy számban telepedtek le Tajvanon. Ez az áttekintés tette lehetővé, hogy az előadó gondolatébresztő vitát kezdeményezzen olyan kérdésekkel kapcsolatban, mint hogy külföldi vallásként értelmezhető-e a kereszténység Tajvanon, valamint hogy mi a szerepe a keresztény misszionáriusoknak és a „nyugati” tudósoknak a „vallás” fogalom kínai megjelenésében.

A fenti kérdéseket kibontva, Adam Yuet Chau-nak a vallásgyakorlás öt módjára vonatkoztatott elméletét alapul véve, Vámos Péter az előadás harmadik részét a tajvani vallásgyakorlás jellegzetes módjaként ismert „baibai” bemutatásának szentelte. Maga a „baibai” fogalom minden vallásos és nem vallásos tiszteletre vonatkoztatható kifejezés, amelynek illusztrálására az előadó nagyszámú fényképanyagot tett közzé. Hasonlóan gazdagon illusztrálta az előadás negyedik témakörét is, amely az otthoni és a templomi őstisztelettel, vagyis a vallásukat aktívan gyakorló katolikusok őstisztelete és a „népvallás” gyakorlóinak őstisztelete közti különbségekkel kapcsolatban felmerült kérdések megválaszolására volt hivatott.

Előadása összegzésében Vámos Péter kifejtette, hogy megfigyelése szerint az inkulturáció és indigenizáció folyamata akadálytalanul zajlik a mai Tajvanon. A katolikus hívek száma mégis rendkívül alacsonynak tekinthető annak ellenére is, hogy a katolikus egyház bírja a mindenkori politika támogatását, és a Vatikán az egyetlen európai állam, amellyel a Kínai Köztársaság, Tajvan hivatalos

diplomáciai kapcsolatot ápol. Mindezek ellenére a 23 milliós Tajvanon becslések szerint mindössze kb. 200 000 katolikus hívő, az 50 000-es lélekszámú Puzi-ben pedig, a kutatások helyszínén csupán 276 katolikus él. Az előadó ennek egyik legfőbb okát abban látja, hogy az általános felfogás szerint a tajvani emberek még mindig „idegen” vallásként tekintenek a katolicizmusra, amelynek papjai, akik közül sokan külföldiek, sokszor nem is értik a helyi nyelveket, dialektusokat, így nem tudnak mély köteléket kiépíteni híveikkel.